

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ
11/2006 vp**

**Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien
tapaturmavakuutuslain 13 ja 17 §:n sekä maa-
talousyrittäjien eläkelain 16 §:n muuttamisesta**

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 13 ja 17 §:n sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16 §:n muuttamisesta (HE 132/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto

- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- lakiyksikön päällikkö Sonja Lilius, Maatalousyrittäjien eläkelaitos MELA
- osastonjohtaja, professori Kaj Husman, Työterveyslaitos, työterveyshuolto-osasto
- työterveyshoitaja Ritva Alanen, Kauhavan seudun terveystakeskus
- kehittämisspäälikkö Pirjo Pulkkinen-Närhi, Kuopion aluetyöterveyslaitos
- piiriagrobiologi Jaana Petäinen, ProAgria Maa-seutukeskusten Liitto
- yliopettaja, FT Eija Kyrölahti, Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

HALLITUKSEN ESITYS

Työterveyshuoltoon liittynyt maatalousyrittäjä saa 20 prosentin alennuksen lakisääteisestä työtapaturmavakuutusmaksusta edellyttäen, että tilalla tehdään työterveyshuollon työpaikkakäynti hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti vähintään neljän vuoden välein. Esityksessä ehdotetaan, että Maatalousyrittäjien eläkelaitos voisi niissä tilanteissa, joissa työterveyshuollon työpaikkakäynti on jäänyt toteuttamatta, olla yhteydessä työterveyshuollon palvelujen tuotta-

jaan ja huolehtia työpaikkakäynnin toteuttamisesta maatalouden asiantuntijan suorittamana työpaikkakäyntinä. Menettely edellyttäisi työterveyshuollon palvelujen tuottajan antamaa toimeksiantoa.

Ehdotus liittyy vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Yleisperustelut***Maatalouden työtapaturmat ja ammattitaudit**

Maataloudessa on korkea ammattitautien ilmaantuvuus ja tapaturmat ovat keskimääräistä vakavampia. Maatalousyrittäjille sattuu vuosittain noin 6 000 työtapaturmaa ja noin 450 maatalousyrittäjää sairastuu ammattitautiin. Tapaturmat ja ammattitaudit ovat merkittävä terveysvaara ja huomattava työkyvyttömyyden syy maataloudessa. Kuluvana vuonna ilmestyneen tutkimuksen mukaan maatalousyrittäjissä oli itsensä ainakin osittain työkyvyttömiksi kokevia kaksinkertainen määrä muihin ammattiryhmiin verrattuna.

MYEL-vakuutettuja oli vuoden 2005 lopussa noin 90 000 ja aktiivituloja noin 68 000. Ennusteiden mukaan tilojen koko kasvaa edelleen ja vuonna 2012 on enää 55 000 aktiivituloa. Ne panostavat uusimpaan teknologiaan ja lisäävät tuotantomääriä. Samalla työn määrä työntekijää ja yrittäjää kohden kasvaa. Jaksamisongelmat ovat lisääntyneet tilakoon ja tuotantomäärien kasvun myötä etenkin kotieläintiloilla.

Työterveyshuolto ja työpaikkaselvitykset ovat erityisen keskeisessä asemassa huolehdittaessa maatalousyrittäjän työkyvyn säilymisestä sekä työtapaturmien ja ammattitautien torjunnasta. Tapaturma- ja ammattitautitilanteeseen voidaan vaikuttaa työoloja kehittämällä ja opastamalla oikeiden työtapojen käyttöön.

Valiokunta painottaa työsuojelun ja ennalta ehkäisevän terveydenhuollon merkitystä ja katsoo, että näihin panostaminen on yhteiskunnan kokonaisedun ja yksilöiden hyvinvoinnin kannalta ensiarvoisen tärkeää. Valiokunta pitää maatalousyrittäjien korkeita tapaturma- ja ammattitautilukuja ja lisääntyviä jaksamisongelmia huolestuttavina. Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin maatalouden työsuojelun ja ennalta ehkäisevän terveydenhuollon tehostamiseksi.

Maatalousyrittäjien työterveyshuolto

Työterveyshuoltoon kuulumisen on maatalousyrittäjille vapaaehtoista. Vuoden 1999 alusta maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin sisällytettiin säännös 20 prosentin alennuksen myöntämisestä tapaturmavakuutusmaksusta työterveyshuoltoon kuuluvalla maatalousyrittäjälle edellyttäen, että tilalle tehdään työpaikkakäynti hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti vähintään neljän vuoden välein. Maksualennuksen tavoitteena on vähentää tapaturmia ja ammattitauteja kartoittamalla tilakäyntien avulla maatalousyrittäjien työolosuhteita ja niissä olevia terveysvaaroja.

Työterveyshuoltoon on liittynyt kaikista MYEL-vakuutetuista 41 % ja päätoimisista noin puolet. Vuonna 2005 tehtiin yhteensä 3 121 tilakäyntiä, joista 7 %:ssa oli mukana lääkäri ja 98 %:ssa työterveyshoitaja. Maatalouden asian tuntija oli mukana 75 %:ssa ja työfysioterapeutti 24 %:ssa tilakäynneistä.

Maatalousyrittäjien työterveyshuoltopalvelut tuotetaan pääosin terveyskeskuksissa. Terveyskeskuksilla on kansanterveyslain mukaan velvollisuus järjestää alueellaan toimiville yrityksille ja yrittäjille työterveyshuoltopalvelut. Suomessa on noin 130 kuntaa, joissa terveyskeskus on ainoa työterveyshuoltopalvelujen tuottaja.

Terveyskeskusten työterveyshuollon toimivuuden ongelmana ovat muun muassa pienet yksiköt ja vain osa-aikaisesti maatalouden työterveyshuoltoon keskittyvä henkilöstö, mistä syystä palvelujen saatavuus ja laatu vaihtelevat. Kolmasosa terveyskeskuksista pystyy yli 80 prosenttisesti toteuttamaan tilakäynnit neljän vuoden välein, kolmasosa pystyy 50—79-prosenttiseen toteutumaan ja kolmasosassa jäädään alle puoleen tavoitteesta. Työterveyslaitoksen selvitysten mukaan liian vähäiset henkilöresurssit suhteessa asiakasmäärään ovat työterveyshenkilöstön mielestä suurin syy palveluongelmiin. Pienissä yksiköissä, joissa on vain yksi työterveyshoitaja, koetaan ongelmaksi kollegatuen ja työterveyshuoltoon perehtyneen lääkärin puuttuminen.

Yksikkökoon kasvattaminen yli kunta- ja kuntayhtymärajojen menevällä yhteistyöllä on keskeinen ratkaisukeino pienten työterveysyksiköiden ongelmiin. Vuonna 2004 tehdyn tutkimuksen mukaan yli puolet terveyskeskusten työterveysyksiköistä oli mukana tällaisissa kehittämishankkeissa, ja kunta- ja palvelurakenneuudistuksen uskotaan vauhdittavan kehitystä. Yksikkökoon kasvattamisella luodaan mahdollisuudet yhden tai useamman terveydenhoitajan erikoistumiseen maatalousyrittäjien työterveyshuoltoon.

Esityksessä ehdotetaan, että Maatalousyrittäjien eläkelaitos voisi niissä tilanteissa, joissa työterveyshuollon työpaikkakäynti on jäänyt toteuttamatta, olla yhteydessä työterveyshuollon palvelujen tuottajaan ja huolehtia työpaikkakäynnin toteuttamisesta maatalouden asiantuntijan suorittamana työpaikkakäyntinä. Menettely edellyttäisi työterveyshuollon palvelujen tuottajan antamaa toimeksiantoa. Perustelujen mukaan kyseessä on väliaikaiseksi tarkoitettu järjestely, jolla pyritään täydentämään puutteellisia palveluja. Lakimuutokset ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi pysyvinä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työterveyshoitaja käy tilalla henkilökohtaisesti. Tilakäynneiltä saatujen tietojen perusteella työterveyshenkilöstö pystyy paremmin arvioimaan työn vaikutusta terveyteen ja tunnistamaan työperäisten sairauksien oireita sekä ryhtymään toimenpiteisiin maatalousyrittäjän terveyden ja työkyvyn säilyttämiseksi. Tilakäynnillä saatu tieto on ensiarvoisen tärkeä pohja terveystarkastukselle ja jatkotoimille, kuten kuntoutukselle. Maatalouden asiantuntija on tarpeellinen ja hyvä tuki tilakäynnillä, yhdessä työterveyshoitajan kanssa he ovat hyvä työpari. Maatalouden asiantuntijan tilakäynnistä työterveyshuollolle kirjallisesti toimitettava tieto ei välttämättä anna riittävää kuvaa työolosuhteista ja niiden vaikutuksesta terveyteen. Jos työterveyshenkilöstö ei ole käynyt tilalla ja nähnyt työskentelytapoja, on työolosuhteiden vaikutusta terveyteen vaikea arvioida. Toisaalta työterveyshenkilöstö saa tilakäynneillä oikean kuvan työterveyden ajankohtaisista kehittämistarpeista maataloudessa. Valiokunta

katsoo, että työterveyshuollon mahdollisuudet huolehtia maatalousyrittäjän terveyden ja työkyvyn ylläpitämisestä kärsivät, jos tilakäynniltä puuttuu työterveyshoitaja.

Valiokunta katsoo, että maatalouden asiantuntijan tilakäynti on tarpeellinen hätäratkaisu tilanteessa, jossa noin 5 000 maatalon tilakäynti on myöhässä. On parempi, että tilalla käy maatalouden asiantuntija yksin kuin että siellä ei käy ketään. Valiokunta katsoo kuitenkin, että lakimuutokset tulee säätää määräaikaisina, jotta varmistetaan, että järjestely jää tilapäiseksi ja normaaliin tilanteeseen palataan mahdollisimman pian. Valiokunta korostaa lisäksi, että yksinään tilakäyntejä tekevien maatalouden asiantuntijoiden tulee saada koulutusta maatalouteen liittyvien terveysriskien kartoittamisesta.

Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä nykyisen lain mukaista moniammatillista yhteistyötä, jossa työterveyshuollon ja maatalouden asiantuntijat toimivat työparina tilakäynneillä. Valiokunta korostaa, että ehdotettu lainmuutos ei saamillään alueella vähentää työterveysasiantuntijoiden osallistumista työpaikkakäynneille. Se on tarkoitettu vain paikkaamaan väliaikaisesti tilannetta niillä alueilla, joilla tilakäyntejä ei saataisi muuten toteutettua ollenkaan. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, jossa edellytetään hallituksen seuraavan lainsäädännön toteutumista ja huolehtivan siitä, että työterveyshuollon asiantuntijat ovat mukana tilakäynneillä vähintään nykyisessä laajuudessa ja että vuoden 2009 loppuun mennessä työterveyshuoltoa kehitetään siten, että tilakäynnit voidaan kaikilla alueilla tehdä moniammatillisena yhteistyönä hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Yksityiskohtaiset perustelut

Valiokunta katsoo, että maatalouden asiantuntijan yksin toteuttama tilakäynti voi olla vain hätäratkaisu, jolla väliaikaisesti paikataan tilannetta niin, että neljän vuoden välein tapahtuvat tilakäynnit pystytään toteuttamaan. Jotta järjestelystä ei pääse muodostumaan pysyvää, valiokunta ehdottaa, että muutokset säädetään määräai-

kaisina vuosiksi 2007—2009. Tästä syystä valiokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen nimikkeeseen, johtolauseeseen ja voimaantulosäännökseen tätä tarkoittavia muutoksia.

Eduskunnan käsittelyssä on parhaillaan esitys maatalousyrittäjien eläkelain kokonaisuudistukseksi (HE 196/2006 vp). Uusi maatalousyrittäjän eläkelaki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2007. Tästä syystä ehdotetaan, että lakiehdotukset yhteensovitetaan eduskuntakäsittelyn yhteydessä siten, että tämän esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyvät viittaukset muutetaan koskemaan uutta maatalousyrittäjän eläkelakia. Vastaavasti HE 196/2006 vp:n käsittelyn yhteydessä otetaan 1. lakiehdotuksen (Maatalousyrittäjän eläkelaki) 114 §:n 1 momentin 10 kohdassa huomioon se, että tämän esityksen lakimuutokset ehdotetaan hyväksyttäväksi väliaikaisina.

Tämän esityksen 2. lakiehdotus ehdotetaan hylättäväksi ja siihen sisältyvä sääntely otettavaksi HE 196/2006 vp:n 2. lakiehdotuksen (Laki maatalousyrittäjän eläkelain voimaannpanosta) 1 §:ää, johon lisättävän säännöksen mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tulee kalen-

terivuosina 2007—2009 huolehtia myös niistä maatalousyrittäjien työterveyshuoltoon liittyvistä tehtävistä, joista säädetään maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa.

Lisäksi tämän esityksen 1. lakiehdotuksesta ehdotetaan poistettavaksi 17 §:n 4 momentti. Siihen sisältyvä sääntely otetaan HE 196/2006 vp:n 8. lakiehdotukseen (Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta). Muutokset koskevat työterveyshuoltolain säädösnumeron ja pykäläviittauksen korjaamista, joten ne on perusteltua tehdä pysyväksi lakiin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasarvovaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hylätään,

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (**Valiokunnan muutosehdotukset**) ja*

*että hyväksytään yksi lausuma (**Valiokunnan lausumaehdotus**).*

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 13 ja 17 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 13 §:n 3 momentti (*poist.*),
sellaisena kuin se on laissa /200 , sekä
lisätään väliaikaisesti 17 §:ään, sellaisena kuin se on (*poist.*) laissa 1043/1998 ja laissa /200 ,
uusi 5—7 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 8 momentiksi, seuraavasti:

13 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin kohtuullisiin hoitokuluihin luetaan myös *maatalousyrit-*

täjän eläkelain 115 §:ssä ja tämän lain 17 §:n 5 momentissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta aiheutuvat kustannukset.

17 §

(4 mom. poist.)

Maatalousyrittäjien eläkelaitos voi 4 momentissa säädettyjen edellytysten selvittämiseksi käyttää maatalousyrittäjien työterveyshuollon tilakäyntirekisteriin rekisteröityjä *maatalousyrittäjän* eläkelain 144 §:ssä tarkoitettuja tietoja. Jos 4 momentissa tarkoitettua työpaikkakäyntiä ei ole toteutettu neljän vuoden kuluttua edellisestä työpaikkakäynnistä, maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tulee olla asian selvittämiseksi yhteydessä kyseisen työpaikkakäynnin toteuttamisesta vastaavaan työterveyshuoltolain 7 §:ssä tarkoitettuun työterveyshuollon palvelujen tuottajaan. Maatalousyrittäjien eläkelaitos voi huolehtia työpaikkakäynnin toteuttamisesta maatalouden asiantuntijan suorittamana työpaikkakäyntinä, jos kyseinen työterveyshuollon palvelujen tuottaja antaa asiassa toimeksiannon. Tässä momentissa tarkoitettuun työpaikkakäyntiin sovelletaan myös, mitä 4 momentissa säädetään vakuutusmaksualennuksesta.

Työpaikkakäynnin toteuttamisesta huolehtivan 5 momentissa tarkoitetun maatalouden asiantuntijan tulee olla työterveyshuoltolain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu asiantuntija. Työpaikkakäynnistä laadittu työolosuhdeselvitys on toimitettava sille mainitun lain 7 §:ssä tarkoitettulle työterveyshuollon palvelujen tuottajalle, jonka kanssa maatalousyrittäjä on tehnyt työterveyshuoltosopimuksen. Työpaikkakäyntiin sovelletaan myös, mitä *maatalousyrittäjän* eläkelain 144 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maatalousyrittäjien työterveyshuollon *tilakäyntirekisteriin*.

(7 mom. kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2007 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2009.

(2 mom. kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lainsäädännön toteutumista ja huolehtii siitä, että työterveyshuollon asiantuntijat ovat mukana tilakäynneillä vähintään nykyisessä laajuudessa ja

että vuoden 2009 loppuun mennessä työterveyshuoltoa kehitetään siten, että tilakäynnit voidaan kaikilla alueilla tehdä moniammatillisena yhteistyönä hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti.

TyVM 11/2006 vp — HE 132/2006 vp

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jukka Gustafsson /sd (osittain)	Markus Mustajärvi /vas (osittain)
vpj.	Anne Holmlund /kok (osittain)	Terhi Peltokorpi /kesk
jäs.	Sari Essayah /kd (osittain)	Leena Rauhala /kd
	Susanna Haapoja /kesk	Jukka Roos /sd (osittain)
	Anneli Kiljunen /sd	Tero Rönni /sd
	Esa Lahtela /sd (osittain)	Arto Satonen /kok
	Pehr Löf /r	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Rosa Meriläinen /vihr	Pekka Vilkuna /kesk (osittain)
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	vjäs. Paula Risikko /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.